

VEROJÄNNITYS NOUSEE

Vuosi 2004 lähestyy ja samalla tunnelma alkoholirintamalla tiivistyy. Joka heinäkuu budjettineuvottelujen aikana odotamme kiihkeänä viestiä, miten käy alkoholijuomaverojen seuraavana vuonna. Tätä kirjoittaessani ensimmäinen kierros vuoden 2001 budjettivalmistelua on ohi ja pettymyksemme sen mukainen. Ei vielä mitään, vaikka valtiovarainministeri vähän jo lupaili.

RUOTSALAISET OVAT AINA REIPPAITA

Kun Suomi, Ruotsi ja Norja olivat liittymässä unioniin, Ruotsin parlamentti ja hallitus tekivät tiukan päätöksen, että mistään alkoholimonopolista (tuonti-, tukku-, valmistus-, vähittäismyyntimonopoli) ei luovuta. Norja oli yhtä tiukkana. Suomea toruttiin, kun täällä oltiin vähän sitä mieltä, että monet unionin oikeussäännöt viittaavat siihen, että osasta olisi kyllä luovuttava ja loputkin ovat epävarmoja. Ruotsi käänsi sitten yhdessä yössä kelkkansa ja ilmoitti – Suomen kanssa – voivansa luopua muista monopoleista, jos vähittäismyynti voi jäädä. Norja jäi yksin pimeään ja joutui tuskien kautta tulemaan perässä.

Ruotsalaiset ilmoittivat myös, että jäsenyysneuvotteluissa he saivat oikeuden itse päättää siitä, missä aikataulussa he sopeuttavat alkoholijuomien turistituomismäärät muun yhteisön mukaisiksi. Kun Tanska ja Suomi sopivat asian komission kanssa loppuvuonna 1996, Ruotsi oli edelleen samalla kannalla ja sopi vain asian lykkäämisestä vuoden 2000 kesäkuun loppuun. Ei ollut

mitään erityistä sovittavaa, koska jäsenyysneuvotteluissa oli jo sovittu, että Ruotsi saa itse päättää asiasta.

Vuoden 2000 alussa komissio ilmoitti Ruotsille tyyliä, että sillä muuten aika loppuu 30.6., minkä jälkeen yhteisön normaalimäärät tulevat sovellettaviksi. Ruotsi uhitteli aikansa, kunnes sai vaivoin samat ehdot kuin Suomi ja Tanska, ja heti tämän jälkeen reippaasti ilmoitti aikataulunsa ja olisi samalla ilmoittanut runsaista veronalennuksista, ellei parlamentti olisi tässä vaiheessa laittanut hieman sordiinoa päälle. Hallitus oli nimittäin jo sopinut veronalennuksista, mutta parlamentti ilmoitti, että pitäisi olla jotakin vastapainoa. Niinpä ministeriö vääntää national handlingsplanin, jolla veronalennuksista mahdollisesti syntyvät alkoholipoliittiset ongelmat ätgärdataan.

Muutama vuosi sitten Ruotsi jo alensi oluen veroa 38 prosenttia. Alennus ei kuitenkaan aiheuttanut kovinkaan näkyvää muutosta hintoihin, eikä monikaan suomalainen lähtenyt rynnimään halvan oluen perään Haaparannan tai Ylitornion Systembolagetiin. Uhkakuvia tästä kovasti esiteltiin.

SUOMI EI HÖTKYILE

Paavo Lipposen II hallituksen ohjelma kertoo meille hyvin vähän alkoholista. Asiaan kuuluva maininta nuorten alkoholin käytöstä löytyy. Toinen – tosin epäsuora – kohta liittyy alkoholijuomaveroihin. Ohjelmassa ilmoitetaan, että sisämarkkinoihin liittyvät verosopeutukset

myöhennetään ”aikataulun mukaiselle takarajalle”. Tätä kohtaa on siten luettu niin, että veronalennukset toteutettaisiin 2003–2004. Määritä ei puhuta mitään taikka siitä, millä aikataululla turistituomisia kasvatetaan.

Tähän mennessä on sovittu kahdesta asiasta: Suomi nostaa määrät muun yhteisön tasolle vuoteen 2004 mennessä ja Suomi saa rajoittaa kolmansista maista tuotavan oluen maksuttoman määrän muusta yhteisöstä poikkeavasti vuoteen 2006 asti. Viimeksi mainittuun päätökseen liittyy, että Suomi on samalla ilmoittanut, millä aikataululla se aikoo nostaa sisämarkkinoilta tuotavan oluen määrän 15 litrasta 110 litraan (24 litraa 1.11.2000, 32 litraa 1.1.2001, 64 litraa 1.1.2003 ja loput 1.1.2004). Ruotsi on jo nostanut olut määrän 24 litraan 1.7.2000 ja muuten noudattaa samaa aikataulua kuin Suomi. Ruotsi on jo sopinut myös viinien, väli tuotteiden sekä viinien aikataulusta ja, kuten aiemmin on todettu, sopinut jo käytännössä veronalennukset.

TUTKIMUKSET POHJALLA

Veronalennusvaatimukset kiihtyvät koko ajan. Uhkakuvia maalaillaan. Tutkimuksia eri veronalennusvaihtoehtoista ja aikatauluista tehdään ja niiden luotettavuudesta kiistellään. Pöydällä on tällä hetkellä kaksi tutkimusta. Ensimmäisenä markkinoille ehti elinkeinon eli Panimo- ja ETLA:n tekemä tutkimus (Alkoholiverotuksen vaihtoehtoja ja vaikutuksia, Helsinki

1997). Tutkimus osoitti, että paras vaihtoehto kotimaisen työllisyyden, valtiontalouden ja koko kansantalouden kannalta olisi ollut vuonna 1999 toteutettu 30 prosentin hinnanalennus alkoholijuomien hinnoissa. Valitettavasti paras vaihtoehto ei ole enää käytettävissä.

Toinen tutkimus on STM:n sarjassa julkaistu Alkoholijuomien hintatason alenemisen yhteiskunnalliset vaikutukset (Helsinki 1998). Tutkimuksen teettivät eri ministeriöt (STM, VM, LM, KTM ja SM) ja sen tekivät Stakes, LTT ja VATT. Voidaan siten sanoa, että kaikki merkittävät tutkimuslaitokset ovat saaneet sanoa sanansa asiasta. Viimeksi mainitussa tutkimuksessa esitetään neljä eri hintatasovaihtoehtoa ja pohditaan, mitkä ovat kunkin seurauksivaikutukset yhteiskuntaelämän eri alueilla.

En tässä tarkemmin erittele näitä

tutkimuksia. Jokainen voi tutustua niihin ja löytää itselleen sopivimman skenaarion. Olen ollut huomaavinani jonkinlaista harrastusta kiistelyyn näiden tutkimusten luottavuudesta, ja kun kiistelijöinä usein ovat eri käppyröiden takana seisovat ekonomistit, niin maallikon on parasta olla kunnioittavasti hiljaa ja ihaillen seurata oppinutta keskustelua. Jotakin olisi kuitenkin tehtävä, koska selvää on, että emme tällä verotasolla voi mennä vuoteen 2004. Näin pitkälle kaikki ovat yhtä mieltä. Mitään päätöksiä ei ole vielä tehty, joten näyttämö on vielä avoin hyville ehdotuksille. Vihdoinkin ollaan siinä tilanteessa, että kun Ruotsi, jota yleensä olemme seuranneet kuolaten, tekee jotakin, panemme asian mielenkiinnolla merkille – mutta ei sen enempää.

On muistettava, että alkoholi-juomista saadut verotulot ovat kai-

kesta kohusta huolimatta pysyneet vakaina. Lama laski – luonnollisesti – tätäkin määrää, mutta muutoin mitään hälyttävää ei tapahtunut edes vuosina 1995–1996, kun ralli oli kuumimmillaan. Viime vuonna valmisteverot olivat noin 7,5 miljardia ja yli 11 miljardia yhteensä (siis kun arvonlisävero lasketaan mukaan) ja tänä vuonna on budjetoitu 7,7 miljardia.

Yksi mielenkiintoinen kysymys on luonnollisesti Viron EU-jäsenyys. Jos Viro on jäsen 2003 tai 2004, näkymät ovat mielenkiintoiset. Matka on puolitoista tuntia, hinnat nykyiset ja määrät EU:n mukaiset. Rallista saattaa tulla mahtava. Tämä ei koske vain alkoholia, vaan kaikenlaisia muitakin nautintoaineita.

KARI PAASO

USKON JA UTOPIAN ETSINTÄÄ

Vuosisadan, vuosituhannen, päätteeksi ajatteleva ihminen tilittää suhdettaan päätyneeseen aikakautteen. Vuosisata lupasi paljon, petti vielä enemmän. Se oli Suuri kertomus, joka syvimmiltään osoittautui saduksi. Järkipäisyyden aika paljastui hupsun tarinoimaksi, utopiaksi joka romahti silloin, kun se oli saavutettu.

Jälkijärjestykset ravistelevat pitkään, pahiten yhteiskuntatieteitä. Siksi ei liene paradoksaalista, että yhteiskunnan tutkija vetäytyy aja-

tuksineen yleisen sfääristä yksityiseen ja ulottaa pohdintansa rajalle, jossa tietämys loppuu ja hämäryys alkaa. Samalla tavoin on perinnäisten odotusten vastaista mutta tässä järkytyksen tilassa luonnollista, että kirkonmies keskittyy pohtimaan globaalistuvan jälkiteollisen yhteiskunnan maallis-sosiaalisia kysymyksiä. Eivätkä kysymyksistä tärkeimmät koske banaanien hintaa tai naudanlihan hormoneja.

Sosiaalipsykologian emeritusprofessori Antti Eskola (s. 1934) tun-

nustaa, ettei hän eläkepäivinään aikonutkaan jatkaa kulkuaan yhteiskuntatieteen yleisen virran mukana, vaan halusi kääntyä hämärälle sivukujalle tutkiakseen tieteelliseltä kannalta epäilyttävää kohdetta: uskonollista traditiotamme ja mieskohtaista suhdettaan uskoon ja uskontoon. Pohdiskelu vie tiedemiehen sinne, missä tieto loppuu mutta kysymykset jatkuvat. Rationalisti heittäytyy irrationalistiksi; alkaa henkilökohtaisen uskon tunnustelu.

Tuomiorovasti Mikko Heikka (s.